

JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES RESEARCH

2017

Vol:4 / Issue:12

pp.1193-1198

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 21/10/2017

The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 27/11/2017

The Published Date (Yayınlanma Tarihi) 27.11.2017

BİLGİ ÇAĞINDA GELENEKSEL BİLGİNİN VARLIĞI

EXISTENCE OF TRADITIONAL KNOWLEDGE IN THE KNOWLEDGE ERA

Yrd. Doç. Dr.Yasemin APALI

Ardahan Üniversitesi, Felsefe ve Din Bilimleri, Ardahan/Türkiye

ÖZ

Son zamanlarda üzerinde oldukça sık konuşulan ve etkilerinin hemen hemen tüm alanlarda hissedildiği bilgi çağı ve bilgi toplumu kavramları; bilginin önemli bir güç haline geldiğinin göstergesidir. Modern sonrası dönemin en başat konusu haline alan bilgi; tarihin başlangıcından günümüze kadar sadece felsefenin konuları arasında yer almayıp, Aydınlanma Dönemi ile birlikte sosyolojinin konuları arasında da kendine yer bulmuştur. Bilginin toplum tarafından inşa edilmesi, onun toplumsallığı konusunun sürekli gündemde kalmasına sebep olmuştur.

Toplumların geçirmiş oldukları evreler dikkate alındığında; her dönemin kendine has bir takım özellikleri mevcuttur. Bilişim sistemlerinin ve teknolojinin oldukça ileri bir seviyede olduğu günümüzde; bilginin bir güç unsuru olması, onun değerinin gün geçtikçe arttığını göstermektedir. Her ne kadar bilim ve teknoloji son derece ileri bir seviyede olsa da, gündelik hayatta da değişim ve dönüşüm yaşansa da; geleneksel boyutta gündelik yaşamda kullanılan bilgilerin varlığı halen devam etmektedir.

Belirli bir kültürün devamlılığının sağlanmasında geleneksel bilginin önemi azımsanmayacak kadar önemlidir. Bu çalışmanın amacı, bir topluma ait edebiyat, sanat, bilim, din, dil vb. gibi unsurların nesilden nesile aktarılması vazifesini üstlenen geleneksel bilgi ve bilginin tarihi geçmişi, bilgi toplumu ve gündelik hayatta geleneksel bilgi, bilgi çağının toplum üzerinde ne gibi değişim ve dönüşüm meydana getirdiğinin yanı sıra muassır medeniyet seviyesini yakalamış bilgi toplumlarında dahi geleneksel bilginin canlılığını nasıl koruduğunu ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Bilgi, Bilgi Çağı, Bilgi Toplumu, Geleneksel Bilgi.

ABSTRACT

The concepts of knowledge era and knowledge society, which have been mentioned quite often recently and whose effects are felt in almost all areas are an indication of the fact that knowledge has become an important force. The most prevailing knowledge of post-modern era was not only among the subjects of philosophy from the beginning of history to the present, but also among the subjects of sociology with the period of the Enlightenment. The formation of knowledge by the society has made the subject of its sociality remain on the agenda continuously.

When the stages of society are taken into account; each period has its own unique set of features. Nowadays, when information systems and technology are at a fairly advanced level, the fact that knowledge is a power element indicates that its value is increasing day by day. Although science and technology are at a very advanced level and they experience change and transformation in everyday life, the existence of the knowledge used in everyday life in the traditional dimension still continues.

The importance of traditional knowledge in ensuring the continuity of a particular culture is of considerable importance. Our purpose in this study is the historical background of traditional knowledge and knowledge history which undertake the task of passing down elements such as literature, art, science, religion, language etc. belonging to a society from generation to generation, traditional knowledge in knowledge society and everyday life, what kinds of transformation and change the knowledge society brings to the society, as well as how traditional knowledge maintains the vitality even in knowledge societies that have caught up with the level of contemporary civilization.

Keywords: Knowledge, Knowledge Era, Knowledge Society, Traditional Knowledge.

1.GİRİŞ

Genelde toplumların avcılık-toplayıcılık, tarım ve endüstri gibi evrelerden geçtiği kabul gören bir gerçekliktir. Pek tabii tüm toplumların geçirmiş olduğu bu evreler endüstri toplumu olma ile sınırlı kalmamış; yaşanan sosyal ve teknolojik gelişmeler neticesinde çok çeşitli evreler yaşanmaya devam etmiştir. Rönesans ile başlayan gelişme ve değişim hareketleri sanayi devrimi ile doruk noktasına ulaşmıştır. Sanayi devrimi ile başlayan modernleşme hareketleri gerek bilim ve teknoloji alanında gerek de sosyal yaşamın her alanında kendini

oldukça belirgin bir şekilde hissettirmiştir. Toplumsal değişimin özel ve farklı bir boyutunu oluşturan modernleşme, belli bir birikim ve süreç çerçevesinde ele alınması gereken bir olgudur.

Pek çok sosyologun üzerinde konsensüs sağladığı gelişmiş toplumların modernizmden sonra post-modernizmi yaşadığı, daha sonraki dönemde de enformasyon ve bilgi dönemlerini geçirdiği görüşü, değişme bağlamında önemli görülmektedir. Çünkü insanlığın başlangıcından günümüze kadar bilginin tarihsel süreç içerisinde geçirmiş olduğu evreler, toplumların farklı değişim ve dönüşüm sürecini takip etmesi açısından önem arz etmektedir. Bilginin gün geçtikçe yerinin ve öneminin arttığı, küresel bir boyut kazandığı, bilgi çağını yaşadığımız bu günlerde, bilginin sujuden bağımsız bir şekilde hayat bulması kayda değer bir gelişmedir. Çünkü insanın sadece kendi bilgisiyle yetinmeyip başkalarının bilgisine de talip olması değişimin ne denli yaşandığının göstergesidir.

Bilgi toplumunda bilginin nasıl işlendiği, nerelerde kullanıldığı, sosyal yaşamı nasıl şekillendirdiği, insanların tecrübeleri ile edindikleri bilginin yanı sıra başkalarının bilgisini de toplayabilmesi; en görünür özellikler olarak görülmektedir. Her dönemde bilginin farklı biçimlerde tanımlandığı ve kullanıldığı göz önüne alınırsa; insanlığın hiçbir zaman vazgeçemediği ve sürekli sosyal yaşamda ve yaşamın diğer alanlarında aktif halde bulunan özel ve önemli bir konuma sahiptir bilgi. Yaşamın her alanında istisnasız kullanılan bilginin tarihi süreç içerisindeki seyri çalışmamız açısından önem arz etmektedir. Bu sebeple öncelikle bilgi ve bilgi ile ilgili konulara değinmenin faydalı olacağı kanaati taşınmaktadır.

2. BİLGİNİN KISA TARİHSEL SERÜVENİ

Başlangıçtan günümüze kadar “bilgi toplumsal olarak belirlenir” (McCarthy, 2002: 33) şeklindeki önerme bilginin nasıl oluştuğu konusunda zihnimize bir takım fikirlerin oluşmasına zemin hazırlasa da; bilginin eski çağlardan günümüze kadar nasıl bir serüvenle tarih sahnesinde yerini aldığını açıklamamızın faydalı olacaktır.

Bilginin ne olduğunu belirlemeye, onun mahiyetini veya neligini ortaya koyup bilgiyi tanımlamaya yönelik çalışmalar aslında Elea Okulu'nun kurucusu Parmenides'e kadar gitmekle birlikte; bilgiyle (episteme) sanı ya da kanaat (doxa) arasında bir ayrım yapan Parmenides, sadece gerçekten var olanın bilinebileceğini, değişenin, var olmayanın veya görünüşün bilgisi olmayacağını ileri sürmüştür (Cevizci, 2006: 13). Bu açıdan bakıldığında sadece gerçekliğin bilgisinin olabileceğini düşünen Parmenides, görülemeyenin ve insanın zannettiklerinin bilgisinin olamayacağı konusuna açıklık getirmektedir.

Bilginin doğasına ya da özsel özelliklerine ilişkin tartışmalar genellikle ilk çağ filozoflarınca yapılmıştır. Bilgide her şey bir yana üç temel unsurun bulunduğunu, dolayısıyla bilginin üç farklı şekilde tanımının yapılabileceği ilk dönem filozoflarının üzerinde durduğu bir noktadır. Bilginin kurucu öğelerini oluşturan bu üç temel unsurdan birincisi, bilginin öznesi olarak bilen zihin, ikincisi bilginin konusu ya da nesnesi olan şey ve nihayet bu ikisi arasındaki ilişkinin ürünü olan şey bilgidir (Cevizci, 2006: 14-15).

İnsanın kendini ve çevresindekileri algılayış ve yorumlayış biçimi olan bilgi; 18. yüzyıla kadar özellikle felsefe ve din çevrelerince araştırma konusu edinmiş ancak onun toplumsallığına dair çalışmalar eksik kalmıştır. İlk çağ filozoflarının bilgiyi ele alması genelde bağlı buldukları disiplin çerçevesinde olmuştur. Bilgi nedir? Bilgiyi bilgi yapan temel unsur nedir? Doğru bilgi var mı? Bilginin bir sınırı var mı? Bilgi nasıl elde edilir? gibi bilgiye dair sorulması gereken neredeyse tüm sorular dönemin ünlü filozofu Platon tarafından sorulmuştur. Mantığın kurucusu olan Aritoteles ise bilgi konularını “mutlak bilgi” bakış açısıyla ele alarak, bilgiyi mantığa dolayımıştır. Yazılı eser bırakmamasına karşın öğrencisi Platon tarafından aktarılanlar sayesinde düşünce ve kanaatine ulaştığımız Sokrates ise, herkes tarafından bilinen mutla bilginin olduğunu ve bunun ise “episteme” olduğunu belirtmiştir. Yine dönemin doğa filozoflarından olan Herakleitos ise, bilginin kaynağı ve nasıl elde edildiği mevzularına eğilerek, bilgilerimizin hem akıl yoluyla hem de duyularımız vasıtasıyla elde edildiğini ileri sürmüştür.

Orta çağda ise durum biraz değişerek bilginin farklı bir bakış açısıyla irdelenmesi süreci başlamıştır. Bilgi ve bilgiyi ilgilendiren tüm konular Hıristiyan dininin öğretileri çerçevesinde ele alınmıştır. Mutlak bilgi Tanrı bilgisine ulaşmada en önemli araç olarak kabul görmüş; tüm bilgi türleri Tanrı'nın bilgisi süzgecinden geçmek suretiyle ortaya konulmuştur.

Rönesans ve reform hareketleri ile birlikte dini nitelikteki bilgi anlayışı ve bilgi konuları yavaş yavaş çözülmeye başlamış; döneme doğa bilgisi hakim olmaya başlamıştır. Doğanın keşfi, doğayla ilgili bilgilerin araştırılıp bilimsel bir şekilde ortaya konularak akıl süzgecinden geçirilmesi durumu bu dönemde önemli hale gelmiştir. Bilginin asıl olarak ele alınması Aydınlanma dönemiyle felsefe çevresince ele alınmasıyla başlamıştır. Bilimsel bilgi ve doğanın işleyişine dair kanıtlanabilir bilginin öneminin artması neticesinde, bilginin kaynağı, gerçekliği ve evrenselliği üzerinde döneme damgasını vuran bilim adamları ve filozofları

tarafından tartışılır hale gelmiştir. Bu dönemde özellikle bilginin nasıl elde edildiği sorusu cevaplanmaya çalışılmıştır. Bilginin akıl yoluyla mı, tecrübelerimiz vasıtasıyla mı, sezgi yoluyla mı, yoksa bu üç unsurun birleşmesi neticesinde mi olduğu dönemin önemli filozoflarınca tartışılmıştır. Elbette bilginin kaynağı konusu çeşitli fikir akımlarınca farklı şekilde yanıtlanmaya çalışılmıştır. Rasyonalizm, sezgicilik, deneycilik ve sentezcilik fikir akımları bilginin kaynağını farklı şekillerde ele alırken, diğer bir yaklaşım ise bilgiyi insanın kendinin inşa ettiğini ve buna ilaveten tecrübelerin de aklın da bunda önemli rol oynadığını ileri süren inşacılık da bu dönemde ortaya çıkmıştır.

19. yüzyılın sonlarına gelindiğinde ise “bilgi sosyolojisi” adı altında sosyoloji bilim dalından bağımsız bir bilim dalı kurulmuş; bilginin bir bilim dalı çerçevesinde ele alınması gerektiği ve bilginin toplumsal boyutunun da olduğu gündeme gelmiştir. Bilginin toplum tarafından inşa edildiği ve tüm bu süreçleri bilgi sosyolojisinin konuları arasında yer alması, bilen insan zihninin bilinenden yani nesneden bağımsız olamayacağı düşüncesi ilk dönem bilgi sosyolojisi anlayışına hakim olmuştur. İlk dönem bilgi sosyologları bağlı oldukları disiplin doğrultusunda ve içinde buldukları tarihsel seyir çerçevesinde bilgiyi ele almışlardır. Tüm bu gelişmeler ve değişimler neticesinde bilginin toplumsal olarak belirlendiği, sosyal yaşam içerisinde gerçeklik olarak addedilen her şeyin bilgi olduğu görüşü yaygınlık kazanmıştır.

3. BİLGİ TOPLUMU VE GENEL ÖZELLİKLERİ

Sosyolojinin bilgiye olan ilgisi, sürekli olarak, bilgilerin değişken ve göreceli niteliği üzerinde odaklanmıştır. Toplum bilimcilerin iddia ettiklerine göre bütün bilgiler, değişmeye mahkumdur ve esasen kendi toplumsal koşullarıyla şekillendirilir (McCarthy, 2002: 38). Bu sebeple bilginin değişen tarihsel koşullar neticesinde farklılık göstermesi, bilginin değişebilen bir yapıya sahip olduğunun göstergesidir. Ancak genel olarak bilgi sosyologları için “bilgi” sözcüğü, geçmiş ve gelecek toplumlar tarafından bilgi olarak kabul edilen din, örf, gelenek, sihir, ideoloji, bilim ya da felsefi düşünceleri ifade etmektedir (Canatan, 2013: 14).

İnsanlık var olduğundan beri kendine has bir takım özellikleri bulunan, var olduğu sosyal ve ekonomik koşullar göz önüne alındığında ise belli aşamalardan geçen toplumlar mevcuttur. İlkel toplumlar ya da avcı- toplayıcı olarak nitelendirilen toplumlar, tarım toplumları, sanayi (endüstri) toplumları; insanlığın başlangıcından beri toplumların geçirmiş oldukları aşamalarıdır. Teknolojinin çeşitlenmesi ve teknolojinin hammaddesi olan bilginin her alanda kullanılması, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişi sağlamıştır. Sanayi toplumuna ait olan bireyler ihtiyaçlarını genellikle maddi ürünlerle karşılamaktadır. Bilgi toplumunun üyesi ise bilgiyi üretme ve kullanma konularına yoğunlaşmaktadır (Aydemir, 1999: 29).

En genel anlamıyla bilgi toplumu; diğer toplum biçimlerinden farklı olarak, “bilgi” temelinde biçimlenen ve teknolojinin itici bir güç olarak gelişmesine katkı sağlayan yeni bir toplum biçimidir (Bayram, 2010: 160). Toplumların genel evrim şemasına baktığımız zaman; modernizm sonrası toplum için farklı düşünürlerin farklı kavramlar kullanarak durumu izaha çalıştıklarını görmekteyiz. Burjuva sonrası toplum, endüstri sonrası toplum, kişisel hizmet toplumu, uygarlık sonrası toplum, kapitalizm- sonrası toplum, enformasyon toplumu, bilgi toplumu vb. kavramlar en popüler kavramlardır (Bal, 2004: 167). Ancak Daniel Bell’in “endüstri sonrası toplum”, Peter F. Drucker’in “kapitalist ötesi toplum” ve “bilgi toplumu”, Yoneji Masuda’nın “enformasyon toplumu” kavramları içlerinde en göze çarpanlarıdır.

Y. Masuda, bilgi toplumundaki sosyal teknolojinin toplumun tüm katmanlarına nüfuz ettiğini ve bilgi toplumlarının sosyal teknolojisinin bilgisayar teknolojisi olduğunu düşünmektedir. Ona göre bilgi toplumlarının özellikleri şu şekildedir (Bayram, 2010: 237-238):

- ✓ Bilgi toplumunun simgesi, bilgisayara dayalı enformasyon şebekeleriyle veri bankalarından oluşan kamusal alt yapıdır. Bu toplumun gelişme dinamiğini bilgisayar teknolojisi yönlendirir.
- ✓ Bilgi toplumunda hakim sektörler entelektüel sektörlerdir.
- ✓ Bilgi toplumunda sosyo-ekonomik sistem, alt yapısının üstünlüğü ile kendini gösteren gönüllü bir sivil toplumdan oluşur.
- ✓ Bilgi toplumunun siyasal sistemi “katılımcı demokrasi”dir.
- ✓ Bilgi toplumu, büyük miktarda tüketim malı üretip tüketen sanayi toplumunun aksine, yüksek düzeyde kitlesel bilgi üreten toplumdur.

Bu düşünürün farklı isimlerle öne sürdüğü toplum tiplerinin kökeninde ‘bilgi’nin bulunduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Bahsi geçen toplumların ortak özelliği; hepsinin belirli aşamalardan geçtikten sonra son halini aldığı, bilgi konusunun değişmesi, ekonomi, politika, siyaset, endüstri, teknoloji ve toplumsal bağlamda bir uzmanlaşmanın söz konusu olması, ancak tam anlamıyla bilginin normatifleşmediği gibi durumlardır. Özellikle Bell; kurumsallaşmış teorik bilgiyi eksen ilke kabul etmekle ve genel olarak bilgiyi stratejik bir

kaynak olarak görmekte bilgi toplumunda bilgi merkezli organizasyonu açıkça ifade etmektedir (Bal, 2004: 170). Bilgi ekseninde şekillenen endüstri sonrası toplumu; yeni teknoloji, ekonomik büyüme ve toplumsal tabakalaşma anlamında bu modelin daha anlaşılır kılınmasını sağlamıştır.

Bilginin toplumsal ve kültürel kaynakları bulunmakla birlikte, bu kaynaklar arasında bilgilerin, ulusal ve küresel ölçekte toplumsal ve siyasal ilişkileri şekillendirmede oynadıkları yaşamsal değerdeki toplumsal işleve yönelik güçlenen inancımız ve kendimizin ki gibi çağdaş toplumların, bilinçli ve stratejik bir biçimde, toplumsal ve siyasal kaderimizi yönlendirmek ve planlamak üzere bilgileri kullanması yer alır (McCarthy, 2002: 43). Bu bilgilerin en verimli şekilde kullanıldığı toplumlar olan bilgi toplumlarında bilimsel bilgi ön plana çıkmaktadır. Girdi ağırlığı, bilgi toplumunun ilk döneminde nitelikli insana, ileri dönemde ise insan emeğinin bilişim teknolojisiyle artan ölçüde ikamesi ve tamamlayıcılık alanlarının daralması sonucunda bilişimsel bilgiye kayma söz konusu olmuştur (Bayram, 2010: 65). Bilimsel bilgi bir güç oluşturmada, güce dayalı oluşumları takviye etmekle birlikte; modern siyasi yapılarda bilgi, erkin en önemli dayanaklarından birisi haline gelmektedir (Aydin, 2010: 229).

Bilgi toplumunda, bilişim teknolojisine dayalı olarak kullanıcının üretebildiği bilgi artmakta ve bilginin birikimi sağlanmaktadır. Birikmiş bilginin sinerjik etkisi, bilgi üretimi ve bilgiden yararlanmayı daha da hızlandırmaktadır (Bayram, 2010: 65).

Bilgi toplumunun biraz farklı versiyonunu ise Hüsamettin Arslan'ın "Epistemik Cemaat"inde görmekteyiz. Ona göre bilginin varlık şartı cemaattir; insanlar diğer insanlarla ortak bir dil kullanarak iletişime geçmeleri hasebiyle, bütün insani bilgiler zorunlu olarak paylaşılmış bilgidir. Bilimsel olsun ya da olmasın bu paylaşma ögesi olmazsa bilgi de ortaya çıkmaz (Arslan, 2007: 77). "Epistemik Cemaat" kavramı her ne kadar farklı isimlerle anılsa da, temelde hepsi bilim faaliyetinin bir grup ya da cemaatin ürünü olduğuna imada bulunurlar (Arslan, 2007: 78). Arslan, sadece bilimsel bilgi değil, diğer bilgi türleri ve formlarını da kapsadığı için "epistemik cemaat" kavramını tercih etmektedir.

Arslan'ın epistemik cemaati, bilgi toplumu olarak addedilen gruptan daha farklıdır. Şöyle ki; bilimsel cemaat ya da epistemik cemaat normlar cemaatidir. Bu normlar bilim adamlarının çalışmalarına rehberlik eden paylaşılmış talimatlardır. Sınırlayıcıdır ve bu cemaatin varlığını sürdürmesi, üyelerinin bu normları içselleştirmiş olmalarına bağlıdır. Bu normlar, cemaatin temel değerlerini teşkil ederler (Arslan, 2007: 96). Bu noktada bilgi toplumu ile epistemik cemaatin ortak noktası; bilginin bir etkinlik aracı konumunda olmasıdır. Bu etkinlik aracı bilgi toplumunda zamanla içselleştirilip bir güç halini almaktadır.

Geçmişten günümüze insanların sosyal yaşamları içerisinde çok büyük bir yeri olan bilgi, son yıllarda daha da önemli bir hale gelmiştir. Eski dönemlerde büyük toprak parçalarına, fabrikalara ya da kraliyet soyundan gelenler güçlü kabul edilirken; artık günümüzde bilgiyi elinde tutan bireyler gücün asıl kaynağı görülerek stratejik bilginin kullanımının öneminin arttığını göstermiştir. Günümüzde bilgiyi elinde bulundurmamak yeterli görünmemekle birlikte, güç kaynağı olarak da kabul edilmemektedir. Geçmişte bürokratik gücün gereksinim duyduğu bilginin, yüksek kalitede kullanılarak gerekli organizasyonlardan geçtikten sonra kullanılması geleneği ön planda idi. Bu ise bilginin hem maddi gücü hem de fiziksel anlamda kuvveti artırıcı bir etken olduğunu göstermektedir. Günümüzde bilginin stratejik kullanımı arttıkça bilginin tanımı ve kullanım alanları da değişiklik göstermeye başlamıştır.

Ancak ülkemizde takip edilen bilim ve teknoloji politikaları nedeniyle bilgi toplumu olma yolunda ilerlemeler gecikmektedir. Bunun tek nedeni elbette ki bilim ve teknolojide takip edilen politikalar değil, kültürel anlamda özellikle eğitim ve insan kaynakları bakımından yürütülen politikalarda bir takım eksikliklerin bulunmasında yatmaktadır. Son zamanlarda bilgi vasıtasıyla insanların yaratıcılık ve yenilikçilik yönlerinin gelişmesiyle Türk toplumu da bilgi çağına adapte olma yolunda önemli gelişmeler göstermeye başlamıştır. Sadece somut bilginin hiçbir işe yaramayacağı, rekabetçi bir sistem içerisinde bilginin doğru ve yerinde kullanımının çok büyük önem arz ettiği anlaşılmış ve o yönde hükümet politikaları yürütülmeye başlanmıştır. Küreselleşen dünyada yenilikçi bilgi stratejileri sayesinde ülkemiz de bilgi toplumları arasında yerini alacaktır.

4. BİLGİ TOPLUMUNDA GELENEKSEL BİLGİ KÜLTÜRÜ

Bilgi sosyolojisi, 'bilgi'nin nihai geçerliliğine ya da geçersizliğine bakmaksızın, bir toplumda 'bilgi' olarak kabul gören her ne varsa bizzat ilgilenmektedir (Berger& Luckmann, 2008: 6). Bütün insani bilgilerimizin sosyal yaşam içerisinde ortaya çıkarılması, geliştirilmesi ve nakledilmesi hususunu analiz etmekle ilgilenen bilgi sosyolojisi; bir toplumda bilgi olarak kabul gören her ne varsa doğruluğuna ya da yanlışlığına bakılmaksızın mercek altına almak durumundadır. Bu açıdan bakıldığında ise bilginin, herkesin ortak bir kader, ortak bir eylemsellik bağlamında ve ortak zorlukların üstesinden gelme çabası içerisinde başından

itibaren geliştirdiği işbirlikçi bir grup süreci olduğunu söylemek daha doğru olacaktır (Mannheim, 2009: 49). Toplumunu oluşturan bireyin davranışları ve tecrübelerinde toplumsal olanın aklılığı ön plana çıkararak “varoluşsal” anlamda bilginin oluşumuna zemin hazırlamaktadır.

Bilgi sosyolojisi her şeyden önce, insanların kendi gündelik yani teorik olmayan ya da teori öncesi hayatlarında gerçeklik olarak bildikleri şeylerle ilgilenerken, bireylerin fikirlerinden daha ziyade ortak duyu bilgisinin tesis edilmesiyle ilgilenmektedir (Berger& Luckmann, 2008: 23). Gündelik hayat, toplum üyelerinin yaşamlarını sıradan bir şekilde idame etmeye çalıştıkları ve aynı zamanda toplum üyeleri tarafından bir gerçeklik dünyası olarak kabul ettikleri subjektif olarak anlamlı bir düşünce ve eylem dünyasını ifade etmektedir.

Tarihin başlangıcından günümüze kadar hiçbir toplumun bilgisiz var olmadığı ve toplumların genel evrim şeması dikkate alındığında; bilginin içselleştirilip nesilden nesile aktarılması süreci toplumun üyeleri tarafından gündelik hayat içerisinde kullanılan dil vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Sadece dil vasıtasıyla aktarılmaz, toplumun tüm üyeleri tarafından paylaşılan sosyal değerler aracılığıyla da sahip olunan bilgilerimiz aktarılmaktadır. Gündelik hayatımıza şekil veren pek çok sosyal değerden bahsetmek mümkündür (Bilgin, 2009: 128). Yazılı olmayan sosyal değerlerle yüklü olan gündelik hayata dair bilgilerimiz de, aynı toplumun üyeleri tarafından paylaşılarak nesilden nesile aktarılmaktadır.

Aydınlanma ile birlikte geleneksellikten uzaklaşma durumu söz konusu olmaya başlamıştır. Anlam itibariyle bakıldığında ise geleneksellik modernliğin karşıtı olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelenek denilince; hayatı açıklayan, anlamlandıran ve belli bir yaklaşım tarzı sunan bir dünya tasarımı akla gelmektedir (Yıldırım, 2007: 102). Değişmeden uzun süre kuşaktan kuşağa aktarılan, genel itibariyle sözle intikal eden geleneğin içinde kutsal ve seküler olan değerler yer almaktadır. Duruma bilgi açısından bakıldığında ise, gerçekliği gelenek tasarımıyla yorumlayan ve pre-modern zamanlarda dominant olan bilgi biçimi aklımıza gelmektedir (Yıldırım, 2007: 102). Modern dönem öncesinde yaygın olan ve içinde yaşanılan gerçeği geleneksel bakış açısıyla açıklayan bir sosyolojik epistemolojidir.

Gündelik yaşam içerisinde herkes tarafından çok sık kullanılan, aynı toplum üyelerinin birbirleriyle olan iletişimleri ve etkileşimleri çerçevesinde varlık bulan, daha çok bireylerin tecrübelerini de içeren, sosyal yaşamı daha kolay ve pratik hale getiren, toplumun neredeyse tamamı tarafından kabul gören bilgidir. İçinde yaşanılan toplumun geneli tarafından kabul görmesi; sözlü ve davranış kültürü olarak sonraki nesillere aktarılıyor olması onun bir nevi gelenekselliği yansıtır olmasındandır. Genelde de dilsel olarak gündelik hayatta yer alması, onu unutulmaya yüz tutmaktan uzaklaştırmaktadır. Sadece tecrübeler ve davranışlar olarak varlığını sürdürmeyen geleneksel bilgi; aynı zamanda şiirler, hikayeler, masallar, öyküler, atasözleri vb. vasıtasıyla da gündelik hayatta yaşam bulmaktadır. Böylelikle zengin bir bilgi kültürü ortaya çıkmaktadır.

Bilgi çağını yaşadığımız bu günlerde, her ne kadar bilişim sistemleri ve teknoloji yaşamın her alanına nüfuz etse de; gündelik yaşam içerisinde toplumun geneli tarafından belki de farkına varılmadan kullanılan geleneksel bilgi, sosyal yaşam içerisinde tüm canlılığını onun taşıyıcıları sayesinde korumaktadır. Ortak davranış ve düşüncelerin önemli bir dinamiği konumundaki bu bilgi türü, her toplumda farklı şekillerde varlık göstermekle birlikte, diğer bilgi türleri ile karşılaştırılması da mümkün görünmemektedir.

5. SONUÇ

İnsan yaşamını şekillendiren ve tarihin başlangıcından beri daima gündemde kalan bilgi; önceleri felsefenin konusu olmasına karşın özellikle aydınlanmadan sonra toplumsal boyutta ele alınarak sosyolojinin konuları arasında kendine yer bulmuştur. Bilginin zihinsel bir boyutunun olmasına rağmen onun nesnel hale gelip içselleştirilmesi durumu, onun toplumsal boyutuna gönderme yapmaktadır. Bilginin üretilmesi, yorumlanması, içselleştirilmesi ve kuşaktan kuşağa aktarılması süreçlerinin hepsi sosyal yaşam içerisinde toplum tarafından gerçekleştirilmektedir.

Modern dönem sonrasında bilim ve teknolojinin ilerlemesi elbette ki sosyal yaşamı da etkileyerek, gündelik hayatın daha kolay yaşanır hale gelmesini sağlamıştır. Bunun yanı sıra bilgi konusunun farklı bakış açısı ile ele alınması, bilginin öneminin gün geçtikçe artmasına neden olmuştur. Öyle ki bilişim sistemlerinin gelişmesi, bilgiyi elinde bulunduran toplumların küresel anlamda daha güçlü hale gelmesine zemin hazırlamıştır. Bilgi çağını yaşadığımız bu günlerde artık bilgiyi elinde bulunduran toplumlar söz sahibi olmakta; bilişim sistemleri ve teknolojinin gelişmesi ile birlikte bilginin gerek uzmanlık alanlarında gerek de toplumsal yaşam içerisindeki rolünü bir kat daha artırmıştır.

Bilgi toplumunda kullanılan bilgi türlerinin başında pek tabi teknik bilgi gelmektedir. Ancak toplumun varlığı ile hayat bulan bilgi ve bilgi türleri değişim ve dönüşüme uğramış olsa da varlığını yitirmemiştir. Gündelik yaşamın her alanına nüfuz eden bilim ve teknoloji, toplumun geneli tarafından kabul edilmesine rağmen

geleneksel bilgi varlığını yitirmemiştir. Genelde şifahi olarak varlık göstermenin yanı sıra davranış ve tecrübeler vasıtasıyla toplumun geneli tarafından kabul edilen geleneksel bilgi, toplumun etkili iletişim ve etkileşimi neticesinde nesilden nesile aktarılmaktadır. Sadece davranış ve tecrübeler vasıtasıyla aktarılmayan geleneksel bilgi, şiirler, atasözleri, hikayeler, masallar vb. gibi geleneksel kültürü yansıtan unsurlarla da aktarılmaktadır. Böylelikle bilgi toplumunda zengin bir kültür mirası varlığını sürdürmektedir. Bilişim sistemleri ve bilgi iletişim araçlarının yoğun olarak kullanıldığı günümüzde geleneksel bilgi kültürü tüm canlılığını korumakla birlikte, bilinçli bireyler sayesinde gelecek nesillere aktarılması durumu hala devam etmektedir.

KAYNAKÇA

- Arslan, H., (2007). Epistemik Cemaat, Paradigma Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul.
- Aydemir, N., (1999). İktisat-İşletme ve Finans Dergisi, s. 29.
- Aydın, M., (2010). Bilgi Sosyolojisi, Açılım Kitap, 2. Baskı, İstanbul.
- Bal, H., (2004). Bilginin Felsefesi ve Sosyolojik Boyutları, Fakülte Kitabevi, Isparta.
- Bayram, H., (2010). Bilgi Toplumu ve Bilgi Yönetimi, Etap Yayınevi, İstanbul.
- Berger, P. L. & Luckmann, T., (2008). Gerçekliğin Sosyal İnşası, Çev., Vefa Saygın Öğütte, Paradigma Yayıncılık, İstanbul.
- Bilgin, V., (2009). Bizi Kuşatan Toplum, Düşünce Kitabevi, Bursa.
- Canatan, K., (2013). İbn Haldun Perspektifinden Bilgi Sosyolojisi, Açılım Kitap, İstanbul.
- Cevizci, A., (2006). İlkçağ Felsefe Tarihi, 4. Baskı, Asa Yayınları, Bursa.
- Mannheim, K., (2009). İdeoloji ve Ütopya, Çev., Mehmet Okyayuz, De Ki Basım Yayın, Ankara.
- Yıldırım, E., (2007). Bilginin Sosyolojisi, Ekin Kitabevi, Bursa.
- McCarthy, E. D., (2002). Bilgi Kültürü, Çev.,A. Figen Yılmaz, Çivi Yazıları, Bursa.